

Αθήνα, 12 - 06 - 2012

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ
ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

ΘΕΜΑ: Επίσκεψη κλιμακίου της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές στο 7^ο Τμήμα του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (ΨΝΑ)

Κλιμάκιο της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές αποτελούμενο από τους κ.κ. Β. Τομαρά πρόεδρο, τα μέλη της Β. Κωστοπούλου, Μ. Μητροσύλη, Ε. Φυτράκη και το αναπληρωματικό μέλος της κ. Π. Παπαδόπουλο επισκέφθηκε απροειδοποίητα την 15-5-2012 το 7^ο Τμήμα του ΨΝΑ κατόπιν καταγγελιών, που αφορούσαν τα περιοριστικά μέτρα στο Τμήμα αυτό. Τα μέλη του κλιμακίου επιθεώρησαν το τμήμα και συνομίλησαν με την ψυχίατρο διευθύντριά του κα Β. Παντέ και με την προϊσταμένη νοσηλεύτρια κα Γ. Δράκου. Ακολούθως, επισκέφθηκαν το γραφείο διοίκησης όπου συνομίλησαν με τον διοικητή κ. Ο. Χαραλαμπίκη, τον αναπληρωτή διοικητή κ. Κ. Νικολάου, τον πρόεδρο του Επιστημονικού Συμβουλίου κ. Χ. Πανέτα και την διευθύντρια της Νοσηλευτικής Υπηρεσίας κα Μ. Τσατοπούλου. Η διευθύντρια της Ιατρικής Υπηρεσίας κα Ν. Κατσάνου ήταν εκτός Νοσοκομείου.

Υπόψη της Ειδικής Επιτροπής τέθηκαν έγγραφα: (α) της κας Β. Παντέ προς την κα Ν. Κατσάνου, (β) της κας Ν. Κατσάνου προς τον διοικητή ΨΝΑ και (γ) υπηρεσιακά σημειώματα που αφορούν το 7^ο Τμήμα και το Περίπτερο Π2ΑΒ.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Το 7^ο Τμήμα νοσηλεύει 17 άνδρες με σοβαρή νοητική υστέρηση ή αυτισμό που συνοδεύονται από διαταραχές συμπεριφοράς και ψυχωτικές εκδηλώσεις. Ορισμένοι έχουν και κινητικές αναπηρίες. Εμφανίζουν, αρκετά συχνά, ψυχοκινητική ανησυχία έως και διέγερση με αποτέλεσμα τραυματισμούς συνασθενών ή μελών του προσωπικού, αυτοτραυματισμούς και καταστροφές αντικειμένων.

Η ψυχίατρος επισκέπτεται το Τμήμα τέσσερες ημέρες της εβδομάδας, ενώ, μεταξύ και άλλων καθηκόντων της, διευθύνει και το 10^ο Τμήμα. Οι νοσηλευτές είναι 13 (2 ΤΕ, 6 ΔΕ, 5 βοηθοί νοσηλευτών) οι οποίοι κατά τη γνώμη της προϊσταμένης τους εμφανίζουν σημεία εξουθένωσης (burn-out). Στο Τμήμα υπηρετούν τέσσερες καθαρίστριες και μια τραπεζοκόμος. Δύο ψυχολόγοι

επισκέπτονται εκ περιτροπής τον ίδιο νοσηλευόμενο (μια εβδομαδιαία συνεδρία με την καθεμιά).

Οι νοσηλευόμενοι είναι τοποθετημένοι σε πέντε τρίκλινους και δύο δίκλινους θαλάμους, ενώ ένας ακόμη δίκλιнос θάλαμος χρησιμοποιείται ως απομόνωση. Υπάρχουν βοηθητικοί χώροι και ευρύχωρη αυλή. Το κτίριο είναι σε αρκετά καλή κατάσταση. Ευδιάκριτη, δυσάρεστη, οσμή. Το ημερήσιο πρόγραμμα των νοσηλευομένων είναι εξαιρετικά στοιχειώδες (μπάνιο, ένδυση, γεύματα, περιορισμένος αυλισμός, απογευματινό επισκεπτήριο για μερικούς). Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του κλιμακίου οι νοσηλευόμενοι βρίσκονταν κυρίως στον διάδρομο του τμήματος, καθισμένοι ή περιφερόμενοι. Τα μέλη του κλιμακίου επισκόπησαν τους ιατρικούς φακέλους και τις κάρτες φαρμάκων. Οι φάκελοι είναι ενημερωμένοι εργαστηριακά και από ιατρούς άλλων ειδικοτήτων, όχι όμως και από ψυχίατρο. Συστηματική ενημέρωσή τους γίνεται από τους δύο ψυχολόγους για το νοσηλευόμενο που παρακολουθούν. Τηρείται τετράδιο «πρωτόκολλο περιοριστικών μέτρων» με καθημερινές εγγραφές 9 μμ, 0.00, 3 πμ, 6 πμ από τους νοσηλευτές και σπανιότερα από ειδικευόμενο ιατρό. Οι εγγραφές αυτές είναι στερεότυπες (συνήθως με τη διατύπωση «καμία μεταβολή»). Διακόπηκαν την 18^η Απριλίου. Προφανώς, μετά από αντιρρήσεις των ειδικευομένων ιατρών να ενημερώνουν το τετράδιο, η διευθύντρια του Τμήματος, σε συνεννόηση με την διευθύντρια της Ιατρικής Υπηρεσίας και τον πρόεδρο του Επιστημονικού Συμβουλίου επέλεξαν τη λύση να καθλώνονται με ιμάντες επί κλίνης, προληπτικά, οι 10 από τους 17 νοσηλευόμενους κάθε νύχτα από 9 μμ έως 9 πμ.

Σημειωτέον ότι στο ΨΝΑ υφίσταται από 10-8-2005 «πρωτόκολλο προστατευτικού περιορισμού επί κλίνης» το οποίο αποκλίνει, αν και όχι σημαντικά, από τα «περιοριστικά μέτρα κατά την ψυχιατρική νοσηλεία» της Ειδικής Επιτροπής (30-1-2008) τα οποία έχουν αποσταλεί σε όλες τις μονάδες ψυχικής υγείας.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι τρόφιμοι του 7^{ου} Τμήματος **θα έπρεπε να βρίσκονται σε οικοτροφεία αυξημένης φροντίδας**. Με δεδομένη την αναστολή προσλήψεων στο Δημόσιο, και μέχρις ότου αυτή αρθεί, προτείνεται να απευθυνθεί πρόσκληση από το Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης στις ΑΜΚΕ για τη σύσταση δύο οικοτροφείων αυξημένης φροντίδας που θα στεγάσουν και θα περιθάλψουν τα εν λόγω άτομα. Μέχρι τότε, όμως:

- **Το μέτρο της προληπτικής νυκτερινής μηχανικής καθήλωσης στο 7^ο Τμήμα πρέπει να αρθεί άμεσα** και η ενημέρωση του σχετικού τετραδίου να ενεργοποιηθεί και πάλι.
- **Να ακυρωθεί** αμέσως η παραγγελία των εννέα ή 10 «ειδικών καρεκλών με μπράτσα από σίδηρο-ατσάλι» που θα «πακτωθούν», καθώς και των «ειδικών κατασκευών σε ζώνες για ορισμένους ασθενείς ώστε ... να περιορίζονται αυτοί στις καρέκλες» (έγγραφο της κας Κατσάνου προς τη διοίκηση).
- Οι δύο λειτουργικότεροι τρόφιμοι να μεταστεγαστούν σε οικοτροφεία. Για τους υπολοίπους 15 συνιστώνται τα ακόλουθα μέτρα θεραπευτικά μέτρα:
- Στους υπάρχοντες χώρους να δημιουργηθούν περισσότεροι μονόκλινοι θάλαμοι, είτε με την κατάτμηση θαλάμων σε μικρότερους είτε με την αξιοποίηση δωματίων που τώρα χρησιμοποιούνται ως βοηθητικοί χώροι (είναι γνωστό ότι η διαταρακτική συμπεριφορά τέτοιων ασθενών επαυξάνεται όσο αυτοί υπερφορτώνονται από ερεθίσματα).

- Στους τέσσερις ασθενείς που κινδυνεύουν να πέσουν τη νύχτα από το κρεβάτι (έγγραφο κας Παντέ) να τοποθετηθούν προστατευτικά κιγκλιδώματα στα κρεβάτια τους. Προστατευτικά κράνη για ασθενείς που χτυπούν το κεφάλι τους στους τοίχους, ειδικά γάντια για ασθενείς που τραυματίζουν τον πρωκτό τους, κ.α., ώστε να αποφεύγεται η μηχανική καθήλωση.
- Τοποθέτηση σκιάστρων στην αυλή, ώστε αυτή να χρησιμοποιείται περισσότερο.
- Έξοδοι-εκδρομές με τη χρήση του υπηρεσιακού οχήματος.
- **Δημιουργία θεραπευτικής-υποστηρικτικής-εμπυχωτικής ομάδας:** Η κα Παντέ θα πρέπει να επικουρείται στο έργο της στο 7^ο Τμήμα και από δεύτερο ψυχίατρο. Η ομάδα θα πρέπει να περιλαμβάνει, πέραν της ψυχολόγου και της προϊσταμένης νοσηλεύτριας, εργοθεραπευτή (πλήρους απασχόλησης στο 7^ο Τμήμα), φυσικοθεραπευτή και γυμναστή (μερικής απασχόλησης). Σημειωτέον ότι στο ΨΝΑ υπηρετούν 48 εργοθεραπευτές, 11 γυμναστές και 5 φυσικοθεραπευτές (οι περισσότεροι από όλους αυτούς στο Τμήμα Απεξάρτησης 18ΑΝΩ). Στα καθήκοντα της ομάδας είναι η καθημερινή επίσκεψη, η κατάστρωση και παρακολούθηση προσωπικού πλάνου για τον κάθε νοσηλευόμενο, ο ορισμός προσώπου αναφοράς για τον καθένα και η συνεργασία με την οικογένειά του (όπου υπάρχει).
Με δεδομένη την ανεπάρκεια νοσηλευτικού προσωπικού στο ΨΝΑ (όπως διαβεβαίωσε η διευθύντρια της νοσηλευτικής υπηρεσίας) προτείνεται για το 7^ο Τμήμα η επαύξησή του κατά έναν σε κάθε βάρδια, καθώς επίσης και η κυκλική εναλλαγή του νοσηλευτικού προσωπικού (π.χ. ανά έτος).
- **Οι οδηγίες της Ειδικής Επιτροπής για τα περιοριστικά μέτρα θα πρέπει να τηρούνται και στο 7^ο Τμήμα.** Η ιδιαιτερότητα, εκεί, έγκειται στο ότι οι ψυχοκινητικές διεγέρσεις είναι απρόβλεπτες για το νοσηλευτικό προσωπικό και επαναλαμβανόμενες. Η λειτουργία της θεραπευτικής-υποστηρικτικής-εμπυχωτικής ομάδας θα βοηθήσει τους νοσηλευτές να αναγνωρίζουν συνθήκες και ερεθίσματα που πυροδοτούν τη διέγερση, ώστε αυτά να αποφεύγονται.
Είναι σημαντικό, κάθε βράδυ ο εφημερεύων ψυχίατρος (ενδεχομένως του 10^{ου} Τμήματος) να επισκέπτεται το 7^ο Τμήμα και να αποφασίζει για την ανάγκη τυχόν μηχανικής καθήλωσης συγκεκριμένου νοσηλευόμενου. Είναι επίσης απολύτως εφικτό, αν όχι ανά 15΄ όπως προβλέπουν οι οδηγίες της Ειδικής Επιτροπής, αλλά ανά 30΄ ο νοσηλευτής (νοσηλευτές) της νυκτερινής βάρδιας να επιθεωρεί τους θαλάμους και αν διαπιστώνει ότι κάποιος καθηλωμένος είναι ήρεμος να τον αποκαθλώνει μετά από συνεννόηση με τον εφημερεύοντα ψυχίατρο.
- Το 7^ο Τμήμα, η Ιατρική Υπηρεσία, το Επιστημονικό Συμβούλιο και η διοίκηση του ΨΝΑ θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους το παράδειγμα του οικοτροφείου ΓΑΛΗΝΗ Α΄ και του Κέντρου Ημέρας Αυτιστικών «στην αυλή του κόσμου» του Κέντρου Παιδιού και Εφήβου, όπου, με ευρωπαϊκή τεχνολογία, λειτουργεί, αντί απομόνωσης και μηχανικού περιορισμού, θάλαμος «αισθητηριακής χαλάρωσης» ο οποίος καθηρεμεί τους διεγερτικούς ασθενείς. Η τεχνολογία του περιλαμβάνει θερμαινόμενο στρώμα νερού, δάπεδο δόνησης, ειδική μουσική και φωτεινές έγχρωμες παραστάσεις στους τοίχους. Σημειώνεται ότι το κόστος είναι χαμηλό.

- Το πνεύμα αυτών των συστάσεων-προτάσεων της Ειδικής Επιτροπής θα πρέπει να ισχύσει και στο Περίπτερο Π2ΑΒ, το οποίο περιθάλλει ασθενείς με την ίδια, αλλά, ελαφρότερη, κλινική σημειολογία.

Κλείνοντας την παρέμβασή της, η Ειδική Επιτροπή θέλει να επισημάνει ότι στις συνθήκες της σημερινής κρίσης στη χώρα μας «ένα φάντασμα πλανιέται» πάνω από την ψυχική υγεία: Το «φάντασμα» της Λέρου. Μπορούμε, τουλάχιστον, με τα μέσα και την ηθική που διαθέτουμε, να διατηρήσουμε όσα κατακτήθηκαν από το 1984 και μετά, στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού του συστήματος ψυχικής υγείας ή της αποκαλούμενης «ψυχιατρικής μεταρρύθμισης».

Για την Ειδική Επιτροπή

Ο Πρόεδρος

Βλάσης Τομαράς